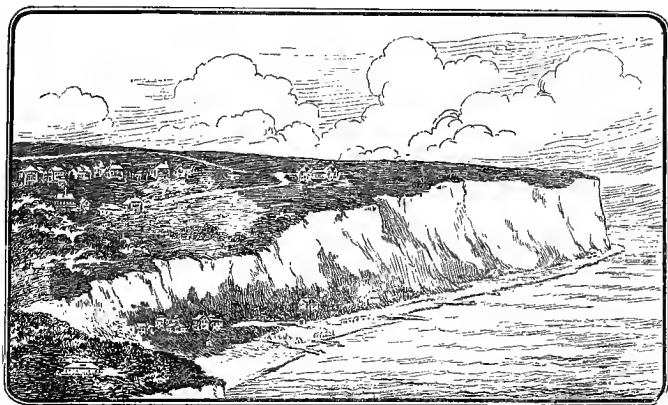

ORA MARITIMA
VEL
COMMENTARII DE VITA MEA AD
DUBRAS ANNO MDCCCXCIX

ORA MARITIMA INTER DUBRAS ET RŪTUPIAS.

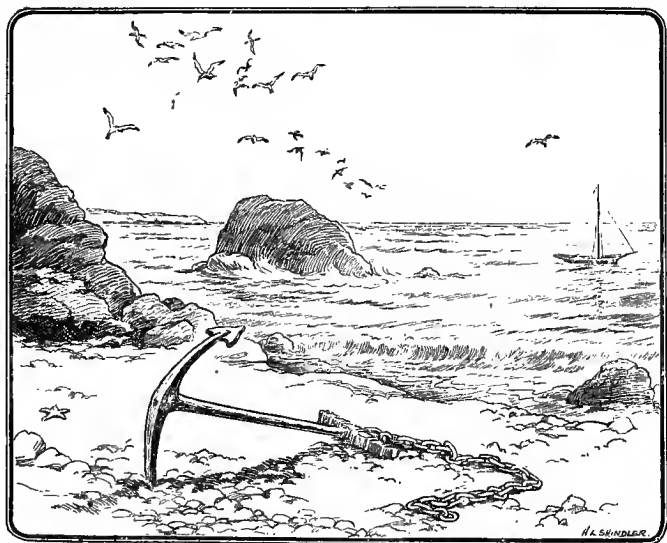
I. Ora maritima.

[First Declension of Nouns and Adjectives, together with the Present Indicative of *sum* and of the First Conjugation.]

1. Quam bella est ōra maritima! Nōn procul ab ōrā maritimā est villa. In villā amita mea habitat; et ego cum amitā meā nunc habitō. Ante iānuam villae est ārea. In āreā est castanea, ubi

luscinia interdum cantat. Sub umbrā castaneae ancilla interdum cēnam parat. Amō ōram maritimam ; amō villam bellam.

2. Fēriae nunc sunt. Inter fēriās in villā maritimā habitō. Ō beātās fēriās ! In arēnā ōrae maritimae sunt ancorae et catēnae. Nam incolae ōrae maritimae sunt nautae. Magna est audācia nautārum : procellās nōn formīdant. Nautās amō, ut nautae mē amant. Cum nautīs interdum in scaphīs nāvigō.

ANCORA ET CATENA—SCAPHA.

3. Ex fenestrīs villae undās spectās. Undās caeruleās amō. Quam magnae sunt, quam perlūcidae !

Post cēnam lūnam et stellās ex fenestrā meā spectō. Prope villam est silva, ubi cum amitā meā saepe ambulō. Quantopere nōs silva dēlectat! Ō cōpiam plantārum et herbārum! Ō cōpiam bācārum! Nōn solum nautae sed etiam agricolae circum habitant. Casae agricolārum parvae sunt. Nautae casās albās habitant. Amita mea casās agricolārum et nautārum saepe vīsitat.

4. Victōria est rēgīna mea. Magna est glōria Victōriae Rēgīnae, nōn solum in insulīs Britannicīs sed etiam in Indiā, in Canadā, in Austrāliā, in Āfricā, ubi colōniae Britannicae sunt. Rēgīna est domina multārum terrārum. Britannia est domina undārum. In glōriā rēgīnae meae triumphō. Tē, Britannia, amō: vōs, insulae Britannicae, amō. Sed Britannia nōn est patria mea. Ex Āfricā Merīdiānā sum.

5. Lȳdia quoque, consōbrīna meā, apud amitam meam nunc habitat. Lȳdia columbās cūrat: cūra columbārum Lȳdiae magnam laetitiam dat. Tū, Lȳdia, cum apud magistrā tuam es, linguae Franco-gallicae et linguae Anglicae operam dās; sed ego linguīs antiquīs Romae et Graeciae operam dō. Saepe cum Lȳdiā ad silvam vel ad ōram maritimā ambulō. Interdum cum nautā in scaphā nāvigāmus. Quantopere nōs undae caeruleae dēlectant! Lȳdia casās agricolārum cum amitā meā interdum vīsitat. Vōs, filiae agricolārum, Lȳdiam amātis, ut Lȳdia vōs amat. Ubi inopia est, ibi amitā mea inopiam levat.

II. Patruus meus.

[Second Declension : Nouns and Adjectives in *us*].

6. Patruus meus quondam praefectus erat in Africā Merīdiānā. Nunc mīlitiā vacat, et agellō suō operam dat. Agellus patruī meī nōn magnus est. Circum villam est hortus. Mūrus hortī nōn altus est. Rīvus est prope hortum, unde aquam portāmus, cum hortum irrigāmus. In hortō magnus est numerus rosārum et violārum. Rosae et violae tibi, mī patruē, magnam laetitiam dant. Tū, Lȳdia, cum patruō meō in hortō saepe ambulās.

7. In angulō hortī sunt ulmī. In ulmīs coryī nīdificant. Corvōs libenter spectō, cum circum nīdōs suōs volitant. Magnus est numerus corvōrum in hortō patruī meī; multī mergī super ōceanum volitant. Vōs, mergī, libenter spectō, cum super ōceanum volitātis et praedam captātis. Ōceanus mergīs cibum dat. Patruum meum hortus et agellus suus dēlectant; in agellō sunt equī et vaccae et porcī et gallī gallīnaeque. Lȳdia gallōs gallīnāsque cūrat. Nōn procul ab agellō est vīcus, ubi rusticī habitant. Nōnnullī ex rusticīs agellum cum equīs et vaccīs et porcīs cūrant.

8. Ex hortō patruī meī scopulōs albōs ōrae maritimae spectāmus. Scopulī sunt altī. Et ōra Francogallica nōn procul abest. Noctū ex scopulīs pharōs ōrae Francogallicae spectāmus, velut stellās clārās in ōceanō. Quam bellus es, ōceane, cum lūna

undās tuās illustrat! Quantopere mē dēlectat vōs,
undae caeruleae, spectāre, cum tranquillae estis et
arēnam ōrae maritimae lavātis! Quantopere mē
dēlectātis cum turbulentae estis et sub scopulis
spūmātis et murmurātis!

VILLA MARITIMA.

ULMI ET CORVI. MURUS. IANUA. RIVUS. CASTANEA. MERGI.

III. Monumenta antiqua.

[Nouns and Adjectives in *um*].

9. Agellus patruī meī in Cantiō est, inter Dubrās et Rutupiās situs. Dubrae et Rutupiae oppida antiqua sunt. Multa sunt monumenta antiqua in Britannia, multa vestigia Rōmānōrum. Reliquiae villarum, oppidorum, amphitheatrorum Rōmānōrum hodiē exstant. Multae viae Rōmānae in Britannia sunt. In Cantiō est via Rōmāna inter Rutupiās et Londinium. Solum Britannicum multōs numinōs aureōs, argenteōs, aēneōs et Britannōrum et Rōmānōrum occultat. Rusticis nummī saepe sunt causa lucrī,

NUMMUS ROMANUS CUM FIGURA BRITANNIAE.

NUMMUS ROMANUS.
(C. IUL. CAESAR.) (AUGUSTUS.)

NUMMUS BRITANNICUS.

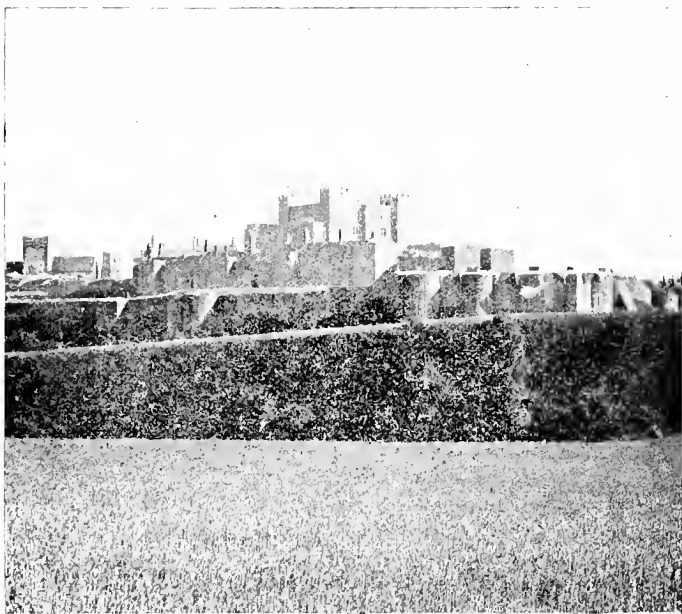
NUMMUS BRITANNICUS.

cum arant vel fundāmenta aedificiōrum antiqūōrum excavant. Nam nummōs antiqūos magnō pretiō vēnumdant. Patruō meō magnus numerus est nummōrum Rōmānōrum.

10. Inter fēriās commentāriōs meōs dē vitā meā scriptitō. Dubrās saepe vīsītāmus ; nam oppidum nōn procul abest. Super oppidum est castellum magnum ; in castellō est specula antiq̄ua. Mūrī speculae altī et lātī sunt. Quondam erat pharus Rōmānōrum. Prope speculam est aedificium consecrātum. Iam secundō saeculō post Christum nātum basilica Christiāna erat.

11. Castellum in prōmunturiō ōrae maritimae stat. Post castellum sunt clīvī grāmineī et lātī. Ex castellō fretum Gallicum spectās. Ante oculōs sunt

vēla alba multōrum nāvigiorum ; nāvigia sunt Britannica, Francogallica, Germānica, Belgica. Nōnnulla ex nāvigiis Britannicis "castella" nōmināta sunt. Littera C in signō est. "Castella" in Africam Meridiānam nāvigant, ubi patria mea est.

CASTELLUM AD DUBRAS SITUM.

IV. Delectamenta puerorum.

[Nouns and Adjectives like *puer*].

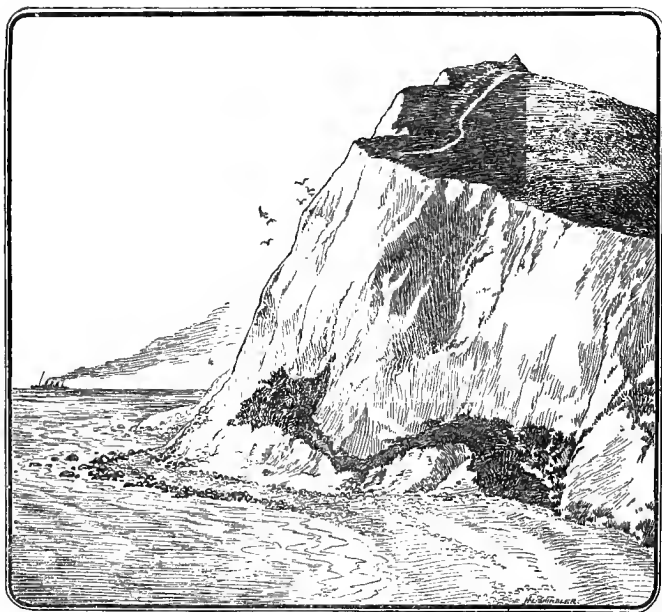
12. In numerō amīcōrum meōrum sunt duo puerī. Marcus, puer quattuordecim annōrum, mihi

praecipuus amīcus est. Prope Dubrās nunc habitant, sed ex Calēdoniā oriundī sunt. Nōbīs puerīs fēriae nunc sunt ; nam condiscipulī sumus. Inter fēriās liberī sumus scholīs. Amīcī meī mē saepe vīsitant, et ego amīcōs meōs vīsītō. Magna est inter nōs amīcitia. Ūnā anibulāmus, ūnā in undīs spūmiferīs natāmus, cum nōn nimis asperae sunt. Quantopere nōs puerōs lūdī pilārū in arēnā dēlectant ! Ut iuvat castella contrā undās spūmiferās aedificāre !

13. Nōbīs puerīs fēriae plēnae sunt gaudiōrum ā māne usque ad vesperum. Nōnnumquam in scaphā cum Petrō nāvigāmus. Petrus est adulescentulus vīgintī annōrum. Petrī scapha nōn solum rēmīs sed etiam vēlīs apta est. Plērumque rēmigāmus, sed nōnnumquam vēla damus, cum ventus nōn nimis asper est. Petrus scapham gubernat et vēlīs ministrat. Nōs puerī scapham bellam laudāmus et amāmus.

14. Nōn procul ā Dubrīs est scopulus altus, unde oceanum et nāvigia et ōram maritimam spectās. Locus in fābulā commemorātus est, ubi Leir, rēgulus Britannōrum antīquōrum, fortūnam suam miseram dēplōrat, stultitiam suam culpat, filiās suās animī ingrātī accūsāt. Ō fortūnam asperam ! Ō filiās impiās ! Ō constantiam Cordēliae ! Scopulus ex poētā nōminātus est. Nam in fābulā est locus ubi vir generōsus, amīcus fidus rēgulī, dē scopulō sē praecipitāre parat ; sed filius suus virum ex periculō servat. Filium fidum laudō et amō. Nōs puerī locum saepe vīsītāmus.

SCOPULUS ALTUS AD DUBRAS SITUS, EX POETA NOMINATUS.

V. Magister noster.

[Nouns and Adjectives like *magister*].

15. Magister noster vir doctus est, sed lūdōrum perītus. Nōbīs puerīs cārus est. Inter fēriās patrum meum interdum vīsitat. Dextra magistrī nostrī valida est, et puerī pigrī nec dextram nec magistrum amant.

“Nōn amo tē, Sabidī, nec possum dīcere quārē.

Hōc tantum possum dīcere : nōn amo tē.”

Magistrum nōn amant quia librōs Graecōs et Latinōs nōn amant. Nam discīpulī scholae nostrae linguīs antiquīs operam dant, atque scientiīs mathē-

maticīs. Magistrō nostrō magna cōpia est librōrum pulchrōrum. Schola nostra antīqua et clāra est : nōn solum librīs sed etiam lūdīs operam damus. Schola nostra nōn in Cantiō est. In vīcō nostrō est lūdus litterārius, crēber puerīs et puellīs, liberīs agricolārum. Sed ego cum Marcō et Alexandrō, amicīs meis, ad Ventam Belgārum discipulus sum.

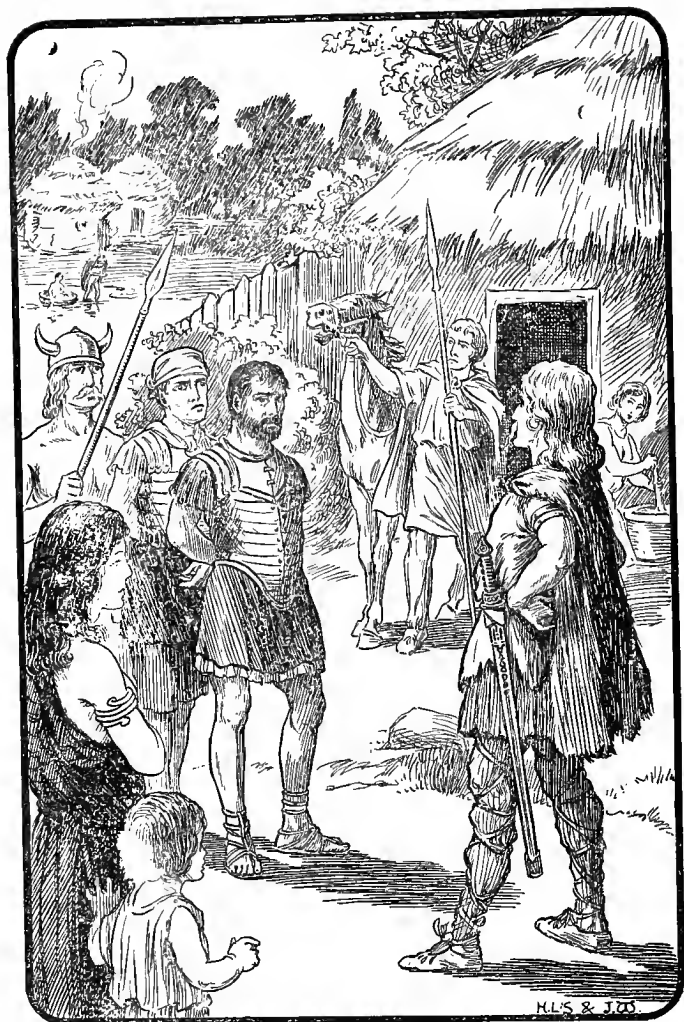
VI. Britānnia antīqua.

[Mixed forms of Nouns and Adjectives of the 1st and 2nd Declensions, together with the Past Imperfect Indicative of *sum* and of the 1st Conjugation.]

16. Magister noster librōrum historicōrum studiōsus est ; dē patriā nostrā antīquā libenter narrat. Proximō annō, dum apud nōs erat, de vitā Britannōrum antīquōrum saepe narrābat. Patruus meus et amita mea libenter auscultābant ; ego quoque nōnumquam aderam. Sic narrābat :—

“ Fere tōta Britannia quondam silvīs densīs crēbra erat. Inter ōram maritimam et fluvium Tamesam, ubi nunc agrī frūgiferī sunt, silva erat Anderida, locus vastus et incultus. Silvae plēnae erant ferārum—lupōrum, ursōrum, cervōrum, aprōrum. Multa et varia māteria erat in silvīs Britannicīs : sed fāgus Britannīs antīquīs nōn erat nōta, sī Gāius Iūlius vērā affirmat. Et pīnus Scōtica dēerat.”

17. “ Solum, ubi liberum erat silvīs, frūgiferum erat. Metallīs quoque multīs abundābat—plumbō albō

H.L.S. & J.W.

BRITANNI ANTIQUI

et ferrō, atque, ut Tacitus affirmat, aurō argentōque. Margarītās et ostreās dabat ōceanus: margarītae parvae erant, sed ostreae magnae et praeclārae. Caelum tum quoque crēbris pluviis et nebulis ātrīs foedum erat; sed pruīnae asperae aberant. Nātūra ōceanī ‘pigra’ erat, sī testimōnium Tacitī vērū est: nautae Rōmānī, inquit, in aquā pigrā vix poterant rēmigare. Sed vērūne est testimōnium? An nātūra nautārum Rōmānōrum nōn satis impigra erat?”

18. “Incolae antīquī insulae nostrae ferī et bellicōsī erant. Hastis, sagittis, essedīs inter sē pugnābant. Proelia Britannōs antīquōs dēlectābant. Multī et dīversī erant populī Britannōrum. Multī ex populis erant Celtae. Celtis antīquīs, sicut Germānīs, capillī flāvī, oculī caeruleī, membra magna et rōbusta erant. Sic Tacitus dē Calēdoniīs narrat. Incolae Cambriae merīdiānae ‘colōrātī’ erant. Sed Rōmānīs statūra parva, oculī et capillī nigrī erant. Ūniversī Britannī, ut Gāius Iūlius affirmat, membra vitrō colōrābant, sicut nautae nostrī hodiernī. Vestimenta ex coriīs ferārum constābant. In casīs parvis circum silvās suās habitābant.”

19. Hīc amita mea “Nōnne in oppidīs habitābant?” inquit. Et ille “Oppida aedificābant,” inquit “sed, sī Gāius Iūlius vērā affirmat, oppida Britannōrum antīquōrum loca firmāta erant, nōn loca ubi habitābant. Sed Britannia merīdiāna crēbra erat incolīs et aedificiīs. Sic narrat Caesar in librō quintō Belli Gallicī. Multī ūnā habitābant, ut putō.” “Itaque nōn plānē barbarī erant,” inquit amita mea. Et

ille: "Incolae Cantii agrī cultūrae operam dabant, atque etiam mercātūrae. Nam Venetī ex Galliā in Britanniam mercātūrae causā nāvigābant. Britannī frūmentum, armenta, aurum, argentum, ferrum, coria, catulōs vēnaticōs, servōs et captivōs exportābant; frēna, vitrea, gemmās, cētera importābant. Itaque mediocriter hūmānī erant, nec multum dīversī ā Gallīs.'

URNAE ET CATENAE BRITANNICAE.

DRUIDAE BRITANNICI.

20. "Multī mortuōs cremābant, sicut Graeci et Rōmānī: exstant in Cantiō sepulchra cum urnīs pulchrē ornātīs. Exstant etiam nummī Britannicī, aureī, argenteī, aēneī. Esseda quoque fabricābant: nōn plānē inhūmānī erant, sī rotās ferrātās essedōrum et nummōs aureōs aēneōsque fabricāre poterant. Britannīs antīquīs magnus numerus gallōrum gallīnarūque erat; animī, nōn escae, causā cūrābant, ut Gāius Iūlius affirmat. Sed incolae mediterrāneōrum et Calēdoniī ferī et barbarī erant. Mortuōs humābant. Agrī cultūrae operam nōn dabant; nōn frūmentō sed ferīnā victitābant. Deōrum fāna in lūcīs sacrīs et silvīs ātrīs erant. Sacra cūrābant Druidae. Sacra erant saeva: virōs, fēminās, liberōs prō victimīs sacrificābant. Inter sē saepe pugnābant; captīvōs miserōs vēnumdabant, vel cruciābant et trucidābant: nōnnumquam simulācra magna, plēna victimīs hūmānīs, cremābant. Populōrum inter sē discordiae victōriam Rōmānōrum parābant."

VII. Vestīgīa Romanorum.

[Future Indicative and Imperative of *sum* and of the 1st Conjugation].

21. Nūper, dum Marcus et Alexander mēcum erant, patruō meō "Quantopere mē dēlectābit" inquam "locum vīsītāre ubi oppidum Rōmānum quondam stābat." Et Alexander "Monstrā nōbīs," inquit "amābō tē, ruīnās castellī Rutupīnī." Tum patruus meus "Longa est via," inquit "sed aliquandō monstrābō. Crās, sī vōbīs grātum erit, ad locum ubi proelium erat Britannōrum cum Rōmānīs ambul-

ābimus. Ambulābitisne nōbīscum, Marce et Alexander?" "Ego vērō" inquit Marcus "tēcum libenter ambulābō"; et Alexander "Mihi quoque pergrātum erit, sī nōbīs sepulchra Britannōrum et Rōmānōrum monstrābis." Sed patruus meus "Festīnā lentē" inquit; "nullae sunt ibi reliquiae sepulchrōrum, et virī doctī dē locō proeliī disputant. Sed quotā horā parātī eritis?" "Quintā hōrā" inquiunt.

22. Postrīdiē caelum serēnum erat. Inter ientāculum amita mea "Quotā hōrā" inquit "in viam vōs dabitīs? et quotā hōrā cēnāre poteritis?" Et patruus meus "Quintā hōrā Marcus et Alexander Dubrīs adventābunt; intrā duās hōrās ad locum proeliī ambulāre poterimus; post ūnam hōram redambulābimus; itaque hōrā decimā vel undecimā domī erimus, ut spērō." Tum ego "Nōne ieiūnī erimus," inquam "sī nihil ante vesperum gustābimus?" "Prandium vōbīscum portāte" inquit amita mea; "ego crustula et pōma cūrābō."

[Perfect Indicative of *sum* and of the 1st Conjugation.]

23. Quinta hora appropinquābat, et amicōs meōs cupidē exspectābam. Ad sonum tintinnābulī ad fenestram properāvī. Ecce, puerī ad iānuam aderant. Cum intrāvērunt, ūniversī exclāmāvimus "Eugē! Opportūnē adventāvistis!" Tum Marcus "Num sērō adventāvimus?" inquit; "hōra fere tertia fuit cum in viam nōs dedimus; sed via longa est, et Alexander celeriter ambulāre nōn potest." Sed Alexander "Nōn sum fatīgātus" inquit; "sed quota

hōra est?" Tum patruus meus "Nōdum quinta hōra est" inquit: "parātīne estis ad ambulandum?" Et Alexander "Nōs vērō!" inquit. Tum amita mea et Lȳdia "Bene ambulāte!" inquant, et in viam nōs dedimus.

C. IULIUS CAESAR.

24. Inter viam patruus meus multa nōbīs dē bellō Rōmānōrum cum Britannīs narrāvit. Prīmō saeculō ante Christum nātum Gāius Iūlius in Galliā bellābat, et, postquam Nervīōs cēterōsque populōs Galliae Belgicae dēbellāvit, bellum contrā incolās insulae propinquae parāvit. Itaque annō quintō et quinquāgēsīmō cōpiās suās in Britanniam transportāvit.

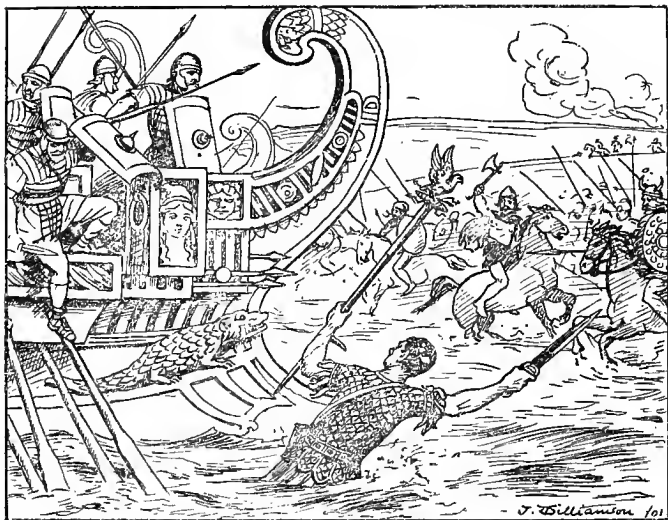
Dē locō unde nāvigāvit et dē locō quō nāvigia sua applicāvit, virī doctī diū disputāverunt. Sed inter Dubrās et Rutupiās est locus ad nāvigia applicanda idōneus. Dubrās nōn poterat applicāre; nam scopulī ibi altī erant, ut nunc sunt, et in scopulīs cōpiae armātae Britannōrum stābant. Itaque ad alium locum nāvigāvit, ubi nullī scopulī fuērunt. Sed Britannī quoque per ōram maritimam ad locum properāverunt, et ad pugnam sē parāverunt. Rōmānīs necesse erat nāvigia sua magna ad ancorās dēligāre. Britannīs vada nōta fuērunt; itaque in aquam equitāverunt et cōpiam pugnae dedērunt.

BRITANNI ROMANOS IN SCOPULIS EXPECTANT.

[Pluperfect (*i.e.* Past Perfect) Indicative of *sum* and of the 1st Conjugation.]

25. Sed iam ad locum adventāverāmus, et patruus meus "Spectāte puerī" inquit; "hīc campus apertus est; scopulī dēsunt, et locus idōneus est ad cōpiās explicandās. Illīc fortasse, ubi scaphās piscātōriās spectātis, Gāius Iūlius nāvigia Rōmāna ad ancorās dēligāverat. Hīc Britannī cōpiās suās collocāverant, et equōs in aquam incitāverant. Nōne potestis tōtam pugnam animō spectāre? Sed reliqua narrābō. Dum Rōmānī undīs sē dare dubitant, aquilifer 'Ad aquilam vōs congregāte,' inquit 'nisi ignāvī estis. Ego certē officium meum praestābō.'

AQUILIFER SE UNDIS DAT.

Et cum aquilā undīs sē dedit. Iam ūniversī Rōmānī ad aquiliferum sē congregāverant, et cum Britannīs in undīs impigrē pugnābant. Confūsa et aspera fuit pugna. Prīmō labōrābant Rōmānī ; sed tandem Britannōs prōpulsāvērunt et terram occupāvērunt. Ante vesperum Britannī sē fugae dederant. Numquam antea cōpiaē Rōmānae in solō Britannicō steterant. Audācia aquiliferī laudanda erat.”

[Future Perfect Indicative of *sum* and of the 1st Conjugation.]

26. Sed nōs puerī prandium iam postulābāmus : nam hōra iam septima erat. Quam bella crustula et pōma tū, amita, dederās ! Quantopere nōs bācae rubrae et nigrae dēlectāvērunt ! Tum patruus meus “ Cum nōs recreāverimus,” inquit “ domum properābimus ; nam nōn ante undecimam hōram adventāverimus ; intereā amita tua, mī Antōnī, nōs expectāverit. Nōne prandiō satiātī estis ? ” Tum ego “ Nulla in mē mora fuerit.” Et Alexander “ Ego iam parātus sum ” inquit ; “ sed quandō tū, Marce, satiātus eris ? ” Tum Marcus “ Iēiūnus fuī ” inquit ; “ nam per quinque hōrās nihil gustāveram. Sed cum mē alterō pōmō recreāverō, parātus erō. Tū, Alexander, inter viam crustulīs operam dedistī ; nam puer parvus es.” Nōs cachinnāmus, et mox in viam nōs damus.

VIII. Expeditio prima C. Iulii Caesaris.

[3rd Declension : nouns like *Caesar*, *imperator*, *sōl*, *expeditiō*.]

27. Sed magnus erat calor sōlis et āeris, neque poterāmus celeriter ambulāre. Paulō post nebulae sōlem obscurāvērunt, et imber magnus fuit. Mox

sōl ōram maritimam splendōre suō illustrāvit, et iterum in viam nōs dedimus. Imber calōrem āeris temperāverat ; et inter viam nōs puerī patruum meum multa dē C. Iūliō Caesare, imperātōre magnō Rōmānōrum, interrogāvimus. “Cūr expeditiōnem suam in Britanniam parāvit?” inquit ; “cūr cōpiās suās in insulam nostram transportāvit?” Et patruus meus “C. Iūlius Caesar” inquit “prōconsul erat Galliae, et per trēs annōs contrā nātiōnēs bellicōsās Gallōrum et Belgārum bellāverat ; nam annō duodēsexāgēsīmō ante Christum nātum Rōmānī Caesarem prōconsulem creāverant. Rōmānī autēm Britannōs in numerō Gallōrum esse existimābant ; et rēvērā nōnullae ex nātiōnibus Britanniae merīdiānae ā Belgīs oriundae erant. Atque Britannī Gallīs auxiliā contrā Rōmānōs interdum subministrāverant ; sed Trinobantēs auxiliū Rōmānōrum contrā Cassivellaunum, rēgulum Cassōrum, implorāverant.”

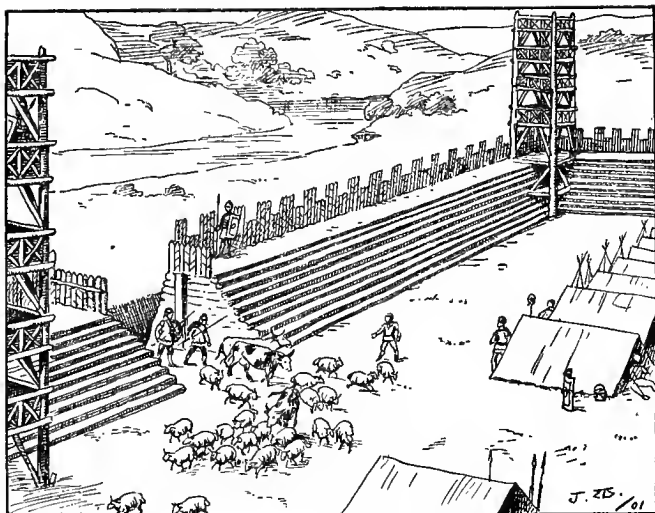
28. “Alia quoque causa bellī fuerat avāritia et exspectātiō praedae. Cupidī erant Rōmānī insulam nostram ignōtam et remōtam vīsītandī et explōrandī ; nam, ut Tacitus affirmat, ignōtum prō magnificō est. Itaque annō quintō et quinquāgēsīmō ante Christum nātum C. Iūlius Caesar expeditiōnem suam prīmā contrā Britannōs comparāvit, et victōriam reportāvit, ut narrāvi ; nam post ūnum proelium Britannī veniā ā victōribus implorāvērunt. Sed expeditiō nōn magna fuerat ; neque Rōmānī ullā praedam ex Britannīā reportāverant, nisi paucōs servōs et captīvōs. Annō igitur proximō imperātor Rōmānus secundam et

multō māiorem expeditiōnem in Britanniam parāvit. Nam sescenta nāvigia onerāria in Galliā aedificāvit, et quinque legiōnēs Rōmānās ūnā cum magnā multitudīne auxiliōrum Gallicōrum in ōram Belgicam congregāvit."

IX. Pax violata.

[3rd Declension continued : nouns like *pāx*, *aestās*, *mīles*.]

29. "Britannī pācem nōn violāverant, sed Rōmāni pācis nōn cupidī erant. Itaque aestāte annī quartī et quinquāgēsīmī ante Christum nātum dux Rōmānus cum quinque legiōnibus mīlitum Rōmānōrum et magnō numerō equitum et auxiliōrum Gallicōrum iterum in Britanniam nāvīgāvit. Tempestās erat idōnea, sed in mediā nāvīgatiōne ventus nōn iam flābat ; itaque mīlitibus necesse erat nāvigia rēmīs incitāre. Impigrē rēmigāvērunt, et postrīdiē nāvigia ad ōram Britannicam prosperē applicāvērunt. Labor rēmigandī magnus erat, virtūs mīlitum magnopere laudāda. Britannī Rōmānōs in scopulīs ōrae maritimae exspectābant ; sed postquam multitudinem nāvigiōrum et mīlitum equitumque spectāvērunt, in fugam sē dedērunt. Caesar nāvigia sua inter Dubrās et Rutupiās applicāvit, ut putō, nōn prōcul ā locō quō priōre annō applicāverat. Inde contrā Britannōs properāvit. Intēreā ūnam legiōnem cum trecentīs equitibus ad castra in statiōne reservābat : nam periculōsum erat nāvigia ad ancorās dēligāta dēfensōribus nūdāre."

CASTRA ROMANA.

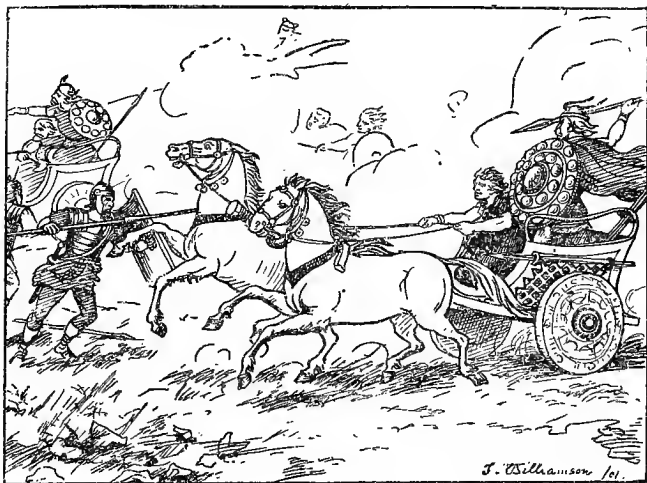
X. Certamina varia.

[3rd Declension continued : nouns like *flūmen*, *tempus*.]

30. “Britannī certāmen vitāvērunt, et in silvīs sē occultāvērunt, ubi locus erat prope flūmen, ēgregiē et nātūrā et opere firmātus. Itaque ‘oppidum’ Britannicum erat. Dē nōmine flūminis nihil constat. Oppidum iam ante domesticī bellī causā praeparāverant, et crēbrīs arboribus vallisque firmāverant. Multa et varia certamina fuērunt: Britannī ex silvīs cum equitibus essedisque suīs contrā Rōmānōs prōvolābant; Rōmānīs periculōsum erat intrā mūnitiōnēs Britannōrum intrāre. Sed post aliquantum

temporis milites septimae legionis aggere et testudine locum oppugnauerunt. Tandem Britannos ex silvis propulsauerunt. Pauca erant vulnera Romanorum: nam Romani Britannos pondere armorum et scientia pugnandi multum superabant; magnitudine et robore corporis Britanni Romanos superabant. Sed Romani quoque homines robusto corpore erant."

ESSEDUM BRITANNICUM.

31. "Victoria Caesaris non multum profuit: nam Britannis fugatis instare non poterat, quia naturam loci ignorabat. Praeterea praefectus castrorum, nomine Quintus Atrius, magnum incommodum nuntiaverat: tempestas navigia in litore afflictaverat. Tempus periculosum erat; nam Caesaris necesse erat a flumine

ad lītus maritimum properāre, et legiōnēs suās ab insectātiōne Britannōrum revocāre. Multa ex nāvigiis in vadīs afflictāta erant; cētera novīs armīs ornanda erant. Opus magnī labōris erat, et aliquantum temporis postulābat. Sed nautārum atque mīlitum virtūs magnō opere laudanda erat. Nōn solum per diurna sed etiam per nocturna tempora labōrāvērunt. Intereā Caesar nova nāvigia in Galliā aedificat: sine nāvigiis nōn poterat cōpiās suās in Galliam reportāre; ūnō tempore necesse erat et nāvigia reparāre et contrā Britannōs bellāre.”

XI. Naves Romanae.

[3rd Declension continued : nouns like *nāvis*.]

32. “Duo erant genera nāvium in classe Rōmānā; ūnum erat genus nāvium longārum, alterum nāvium onerāriarum. Nāvēs longae ad pugnam aptae erant, nāvēs onerāriae ad onera atque multitudinem hominum et equōrum transportanda. Tōta classis Caesaris octingentārum erat nāvium; nam sescentās nāvēs onerāriās per hiemem in Galliā aedificāverat, ut narrāvī. Inter cēterās, ducentās numerō, nōnnullae nāvēs longae erant. Sed nāvibus longīs rēvērā nōn opus erat Caesarī; nam Britannīs antīquīs nulla erat classis; neque nāvēs onerāriās aedificābant.” Tum ego “Britannia nōndum domina undārum erat” inquam; “sed quōmodō frūmentum exportāre poterant, sī nullās nāvēs aedificābant?” “Venetōrum nāvēs” inquit patruus meus “frūmentum Britannicum in Galliam portābant, et ex Galliā

gemmās, vitrea, cētera in Britanniam. Nam Venetī, nātiō maritima, in ōrā Gallicā habitābant. Hostēs fuerant Rōmānōrum, et magnam classem comparāverant.”

33. Tum Marcus “Num nātiōnēs barbarae” inquit “nāvēs longās ornāre poterant?” Et patruus meus “Formam nāvium Gallicārum Caesar in tertiō librō Belli Gallicī commemorat. Puppēs altae erant, ad magnitudinem tempestātum accommodātae; carīnae plānae. Venetī nāvēs tōtās ex rōbore fabricābant; ad ancorās catēnīs ferreīs, nōn fūnibus, dēligābant. Pellēs prō vēlīs erant, sive propter līnī inopiam, sive quia in pellibus plūs firmitūdinis quam in vēlīs līneīs erat. Nāvēs longae Rōmānōrum nōn tam altae erant quam Venetōrum, sed rostrīs ferreīs et interdum turribus armātae erant; itaque victōriam a Venetīs reportāverant.” Tum Alexander “Num nāvēs Rōmānae lāminīs ferreīs armātae erant?” inquit. Sed Marcus: “Quid opus erat lāminīs ferreīs, si tormenta hodierna antīquīs dēerant?”

XII. Gentium Britannicarum Societas.

[3rd Declension continued : nouns like *gens*, *pars*].

34. Tum patruus meus reliqua de expeditiōne Caesaris narrāvit. “Dum milītēs nautaeque Rōmānī classem novīs armīs ornant, Caesar ad reliquās copiās properat. Intereā hostēs summum imperium Cassivellaunō mandāverant. Cassivellaunus nōn erat rēx ūniversārum gentium Britannicārum, sed dux vel princeps gentis Cassōrum. Annō tamen quartō et quinquāgēsīmō ante Christum nātum magna pars gentium Britanniae merīdiānae sē sub Cassivellaunō contrā Rōmānōs consociāverant. Flūmen Tamesa finēs Cassivellaunī ā finibus gentium maritimārum sēparābat; ab oriente erant finēs Trinobantium; ab occidente Britannī mediterrāneī. Superiōre tempore bella continua fuerant inter Cassivellaunum et reliquās gentēs; atque Trinobantēs auxilium Rōmānōrum contrā Cassivellaunum implōrāverant, quia rēgem suum trucīdāverat. Numerus hostium magnus erat; nam, ut Caesar affirmat, infīnīta multitūdō hominum erat in parte merīdiānā Britanniae.”

35. “Caesar formam et incolās Britanniae in capite duodecimō et tertiō decimō librī quintī commemorat. Incolae partis interiōris Celtae et barbarī erant; incolae maritimae partis ex Belgīō praedae causā immigrāverant, sicut priōre aetāte trans flūmen Rhēnum in Belgium migrāverant. Et nōnnulla nōmina gentium maritimārum, unde nōmina urbium hodiernārum dērivāta sunt, Belgica vel Gallica sunt.

Belgae autem ā Germānīs oriundī erant, ut Caesar in capite quartō librī secundī dēmonstrat. Itaque pars Britannōrum antīquōrum Germānicā orīgine erant. Formam insulae esse triquetram dēclārat. Sed ūnum latus ad Galliam spectāre existimat, alterum ad Hispāniam atque occidentem, tertium ad septentriōnēs. Itaque dē lateribus et angulīs laterum errābat. Hiberniam ab occidente parte Britanniae esse rectē iūdicat, insulam Mōnam inter Britanniam et Hiberniam esse.”

XIII. *María Británnica.*

[3rd Declension continued : nouns like *mare*].

36. “Lateris prīmī longitūdinem circiter quingenta mīlia esse iūdicat, secundī septingenta, tertiū octingenta. Itaque dē magnitūdine insulae nōn multum errābat. Flūmen Tamesam ā marī circiter octōgintā mīlia distāre iūdicat.” Hīc nōs puerī “Errābat igitur” inquit; “nam inter Londinium et mare nōn sunt octōgintā mīlia.” Sed patruus meus “Rectē iūdicābat” inquit; “nam pars maris ubi Caesaris castra erant circiter octōgintā mīlia Rōmāna ā Londiniō distat. Triā maria insulam nostram circumdant; inter Britanniam et Galliam est mare Britannicum vel fretum Gallicum; ab occidente mare Hibernicum; ab oriente mare Germānicum. Nōmina marium temporibus antīquīs nōn ūsitāta erant; sed iam Graecī Britanniam esse insulam iūdicābant.”

XIV. *Británnia pacata.*

[Recapitulation of nouns of the 3rd Declension.]

37. “Inter Tamesam et mare Britannicum prīma

concurſiō erat Rōmānōrum cum cōpiīs Cassivellaunī. Britannī duās cohortēs Rōmānās in itinere fortiter impugnāvērunt. Ex ſilvīs ſuīs prōvolāvērunt ; Rōmānōs in fugam dedērunt ; multōs Rōmānōrum trucidāvērunt. Tum ſuōs ā pugnā revocāvērunt. Novum genus pugnae Rōmānōs perturbāverat. Nam Britannīs nōn mōs erat iustō proeliō pugnāre ; sed equitibus essedisque ſuīs per omnēs partēs equitābant, et ordinēs hostium perturbābant ; tum consultō cōpiās suās revocābant. Essedārii interdum pedibus pugnābant. Ita mōbilitātem equitum, stabilitātem peditum in proeliis praestābant. Peditēs Rōmānī propter pondus armōrum nōn aptī erant ad hūiusmodi hostem.

BRITANNI CUM ROMANIS IN ITINERE PUGNANT.

Et equitibus Rōmānīs periculōsum erat sē longō intervallō ā peditibus sēparāre: neque pedibus pugnāre poterant.”

38. “Itaque Rōmānī ordinēs suōs contrā equitēs Britannōrum in primō certāmine nōn servāverant.

Sed postrīdiē Rōmānī victōriam reportāverunt. Britannī in collibus procul ā castrīs Rōmānīs stābant. Caesar magnum numerum cohortium et ūniversōs equitēs lēgātō suō Trebōniō mandāverat. Hostēs subitō prōvolāverunt, et ordinēs Rōmānōs impugnāverunt. Sed Rōmānī superiōrēs fuērunt. Cōpiās Britannicās prōpulsāverunt, et in fugam dedērunt. Magnum numerum hostium trucidāverunt. Tum dux continuīs itineribus ad flūmen Tamesam et in finēs Cassivellaunī properāvit. Cassivellaunus autem cum quattuor milibus essedāriōrum itinera Rōmānōrum servābat, et paulum dē viā dēclinābat sēque in silvīs occultābat. Interdum ex silvīs prōvolābat et cum militibus Rōmānīs pugnābat; Rōmānī autem agrōs Britannōrum vastābant.”

39. “In parte flūminis Tamesae ubi finēs Cassivellaunī erant ūnum tantum vadum erat. Quō cum Caesar adventāvit, cōpiās hostium ad alteram rīpam flūminis collocātās spectāvit. Rīpa autem sudibus acūtīs firmāta erat; et Britannī multās sudēs sub aquā quoque occultāverant. Sed Caesar hostibus instāre nōn dubitāvit. Aqua flūminis profunda erat, et milites capite solum ex aquā exstābant; sed Rōmānī sē aquae

fortiter mandāvērunt, et Britannōs in fugam dedērunt. ‘Oppidum’ Cassivellaunī nōn longē aberat, inter silvās palūdēsq̄ue situm, quō Britannī magnum numerum hominum, equōrum, ovium, boum, congregāverant. Locum ēgregiē et nātūrā et opere firmātum Caesar ex duābus partibus oppugnāre properāvit: oppidum expugnāvit et dēfensōrēs fugāvit.”

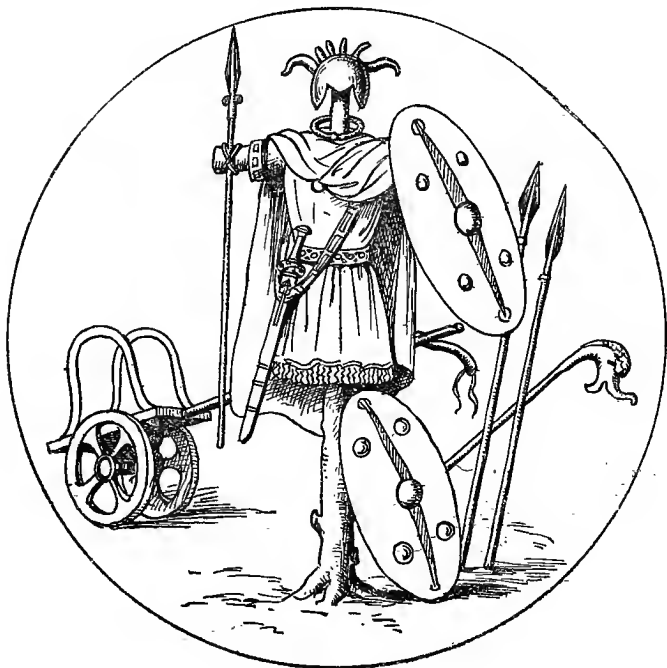

BRITANNI CASTRA ROMANA OPPUGNANT.

40. “Sed in Cantiō, ubi quattuor rēgēs Britannīs praeerant, nōndum finis erat pugnandī. Britannī castra Rōmāna ad mare sita fortiter oppugnant; sed frustrā. Rōmānī victōrēs. Intereā multae ex civitātibus Britannicīs pācem ōrant. Trinobantibus Caesar

novum rēgem dat, et pācem confirmat. Itaque propter tot clādēs, propter finēs suōs bellō vastātōs, maximē autem propter dēfectiōnem tot cīvitatū, Cassivellaunus dē condiōnibus pācis dēliberat. Caesar pācem dat; Cassivellaunum vetat Trinobantēs bellō vexāre, et tribūtum Britannīs imperat. Tum cōpiās suās cum magnō numerō obsidum et captīvōrum in Galliam reportat. Britannī fortiter sed frustrā prō ārīs et focīs suis pugnāverant.”

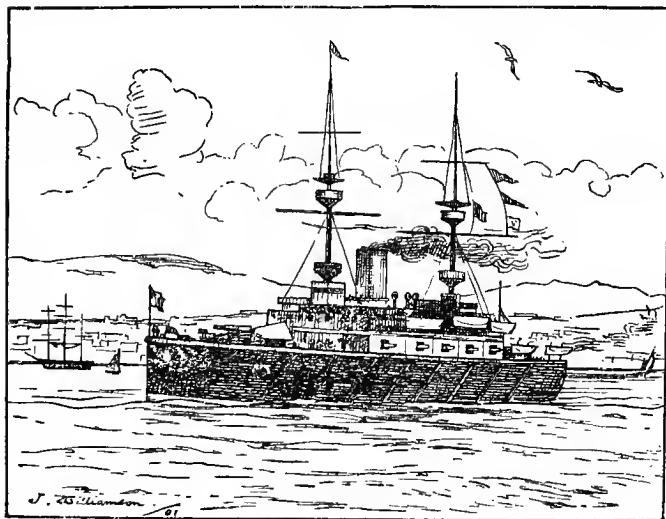

TROPÆUM BRITANNICUM.

XV. Robur et aes triplex.

[Adjectives of the 3rd Declension.]

41. Tum Marcus "ō gentem fortem et admirābil-em Britannōrum!" inquit. "Nam insigne erat facinus quod contrā Rōmānōs, victōrēs orbis terrārum, tam fortiter et nōnnumquam prosperē pugnāvērunt. Nōn mīrum est, sī Rōmānī victōriam reportāvērunt." Nōs sententiam Marcī comprobāvimus. Sed iam nōna hōra erat, cum Alexander, digitō ad orientem monstrans, "Nōne nāvēs procul ā litore spectātis?" inquit. Et patruus meus "Ita est" inquit; "nam illīc est statīō tūta nāvibus. Sed illae nāvēs, ut putō, nāvēs longae sunt ex classe Britannicā; nam pars classis nostrae

NAVIS LONGA BRITANNICA.

nunc in fretō Gallicō est. Tum ego “eugē, optimē!” inquam; “nāvem longam adhūc nōn spectāvi. Sed nōn tam grandēs sunt quam putāvi.” “Pergrandēs sunt,” inquit patruus meus “sed procul a litore sunt; omnēs lāminīs ferreīs, nōnnullae arietibus vel turribus armātae sunt.”

42. Tum nautam veterānum dē nōminibus nāvi-um longārum interrogāvimus. In classe Britannicā militāverat, sed tum militiā vacābat, et custōs erat ōrae maritimae. Nōmina nāvium, ut affirmābat, erant *Grandis, Rēgālis, Magnifica, Tonans, Arrogans, Ferox*; omnibus tegimen erat lāminīs ferreīs fabricātum. In *Grandi* praefectus classis nāvigābat. Omnēs ad ancoram dēligātae erant. Tum Alexander “Cūr nōn” inquit “ad nāvēs in scaphā nāvigāmus?” Mihi et Marcō prōpositum pergrātum erat; et nauta ad nāvigandum parātus erat. Itaque patruus meus “Sērō domum adventābimus” inquit; “sed sī vōs puerī cupidī estis nāvem longam spectandī, ego nōn dēnegābō.” Tum nauta “Exspectāte” inquit “dum omnia parō”; et vēla rēmōsque in scapham portāvit. Quam dulce erat in marī tranquillō nāvigāre! Ventus lēnis flābat, et brevī tempore ad *Rēgālem* appropinquāvimus. Tum classiārīi nōbīs nāvem ingentem monstrāverunt cum māchinīs, tormentīs, rostrīs, cēterīs.

43. Hōra iam decima erat cum ā *Rēgālī* nōs in scapham dedimus. Tum ad litus rēmigāre necesse erat; nam ventus adversus erat. Ego et Marcus unā cum patruō meō et nautā veterānō rēmīs labōrāvimus.

Sed nōn ante undecimam hōram in lītore stetimus. Dum domum properāmus, imber fuit, et necesse erat in tabernā aliquantum temporis exspectāre: intrāvimus et nōs recreāvimus; nam fatīgātī erāmus. Sed ‘post tenebrās lūx.’ Cum domum adventāvimus, amita mea et Lȳdia “Ubi tam diū fuistis?” inquirunt; “nōs anxiae fuimus; sed cēna iam parāta est.” Tum nōs “Multa spectāvimus” inquit; “ambulātiō longa sed pergrāta et ūtilis fuit.” Post cēnam Marcus et Alexander Dubrās in vehiculō properāvērunt. Ego per noctem de Britannīs antīquīs et dē classe Britan- nicā hodiernā somniāvī. Ante oculōs erant virī fortēs membrīs robustīs, flāvīs capillīs, oculīs caeruleīs cum Rōmānīs terrā marīque pignantēs.

DULCE DOMUM.

DEUS SALVAM FAC REGINAM,
MATREM PATRIAE.